

STAFFANSTORPS
KOMMUN

NS STADSBYGGNAD
2009-07-06

Diariennr: 2009-0355-1

TILLSYNSPROJEKT OM HYGIEN I FÖRSKOLOR

i Staffanstorps kommun

Titel: Tillsynsprojekt om hygien i förskolor
Författare: Göran Eriksson
Utgiven av: Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
Utgivningsdatum: 2009-07-06

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Bakgrund	5
3	Lagrum.....	5
4	Rekommendationer från Socialstyrelsen	6
4.1	Hur man tvättar händerna.....	6
4.2	Handhygien för barn	6
4.3	Handtvätt för personal.....	7
4.4	Handskar	7
4.5	Blöjbyte	7
4.6	Städning.....	8
5	Metod och resultat	9
5.1	Metod	9
5.2	Resultat.....	10
6	Diskussion och slutsatser	11
6.1	Diskussion	11
6.2	Slutsats	12

1 Inledning

Under 2009 har NS Stadsbyggnad/Miljö deltagit i ett nationellt samarbetsprojekt med Socialstyrelsen om hygien i förskolan.

Socialstyrelsens nationella tillsynsprojekt 2009 handlar om egenkontroll av hygienrutiner och smittskydd i förskolan. Syftet med tillsynsprojektet är att förebygga och minska smittspridningen i förskolorna. Projektet pågår mellan den 1 januari och den 31 december 2009.

Projektet innebär att NS Stadsbyggnad/Miljö gör tillsynsbesök på utvalda förskolor. Vid tillsynsbesöken kontrolleras att förskolorna uppfyller miljölagstiftningens krav på hygienrutiner.

De miljöförvaltningar i landet som deltar kommer senast den 31 december 2009 att rapportera sina resultat till Socialstyrelsen som sammanställer dem under 2010. Sammanställningen ska ge en bild av hur hygien sköts på landets förskolor.

Den här rapporten riktar sig främst till Staffanstorps kommuns förskolor för råd om hygienrutiner så att förskolebarn och förskolepersonal ges en tillvaro som inrymmer god hälsa och livsmiljö. Rapporten riktar sig även till miljö- och samhällsbyggnadsnämnden för avrapportering i enlighet med nämndens uppdrag.

2 Bakgrund

Kartläggningar av vardagssjukdomar visar att infektionssjukdomar utgör 70-80 procent av alla sjukdomstillfällen hos barn. Man räknar med att förskolebarn är 20-30 procent mer sjuka än barn som inte går på förskola. Bland infektionssjukdomar hos barn dominerar okomplicerade luftvägsinfektioner som förkylningar med och utan hosta, öroninflammation, lunginflammation samt mag- och tarminfektioner med diarré och kräkningar. Omkring 90 procent av infektionerna orsakas av virus som inte kan botas effektivt med medicin.

För att minska smittspridningen behövs förebyggande arbete med klara rutiner för hygien och städning samt planer för att vidta ytterligare åtgärder när smittrycket ökar. Spridningen av infektioner i småbarnsgrupper går inte att undvika helt, men med kunskap om smittvägar och sätt att bryta dem kan man minska risken för smittspridning inom en barngrupp.

3 Lagrum

I miljöbalkens 26 kapitel 19 § samt förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll (1998:901) ställs krav på egenkontroll inom förskoleverksamhet vad gäller hygien och smittskydd.

Alla verksamhetsutövare ska själva kontrollera att den egna verksamheten sköts på ett sådant sätt att påverkan på människors hälsa och miljö är så liten som möjligt. Enligt 26 kap. 19 § miljöbalken har verksamhetsutövaren skyldighet att löpande planera och kontrollera sin verksamhet och vidta åtgärder för att minska risken för olägenheter.

Anmälningsskyldiga verksamheter, t.ex. förskolor, omfattas av mera detaljerade krav på egenkontroll enligt förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll (1998:901). Ansvar för miljöbalkens efterlevnad och de krav som ställs via den ligger främst på verksamhetsutövaren. Egenkontrollen syftar helt enkelt på att verksamhetsutövaren ska upptäcka felaktigheter i god tid och kontrollera att miljöbalken efterlevs.

Egenkontrollen innebär följande i stora drag enligt förordningen:

- Fördela det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för verksamheten enligt miljöbalken samt föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av balken. Fördelningen ska vara fastställd och dokumenterad.
- Kontrollera att utrustning för drift och kontroll hålls i gott skick. Kontroll för drift och kontrollutrustning skall ske fortlöpande och rutinerna ska vara dokumenterade.
- Utföra regelbundna och dokumenterade bedömningar av miljö- och hälsorisker.

- Upprätta förteckning av kemiska produkter och biotekniska organismer som kan innebära risker. Förteckningen skall innehålla uppgifter om namn, miljöklassificering, omfattning och användning samt information om miljö- eller hälsoskadlighet.
- Meddela störningar till tillsynsmyndigheten som innebär risk för olägenheter för människors hälsa och miljö.

4 Rekommendationer från Socialstyrelsen

I socialstyrelsens informationsskrifter finns rekommendationer inom smittskyddsområdet enligt nedan:

- Smitta i förskolan - En kunskapsöversikt
- Hygien, smittskydd och miljöbalken - Objektburen smitta

I tillsynen har bland annat NS Stadsbyggnad/Miljö haft Socialstyrelsens informationsskrifter om hygien och smittskydd till stöd i sina bedömningar.

Nedan följer en beskrivning av de grundläggande rekommendationerna från Socialstyrelsen för att minska smittspridning av infektioner.

4.1 Hur man tvättar händerna

De generella rekommendationer om god handhygien som gäller i förskolemiljö för såväl barn som personal är tvättning med flytande tvål och vatten och användning av pappershanddukar. I vissa situationer, t.ex. i samband med blöjbyten och under vissa epidemier och då framför allt vid smittsamma tarminfektioner, ska personalen även använda handdesinfektion för att minska risken att sprida smitta. Detta gäller även när personalen har använt skyddshandskar. Ett stöd för handtvättning är att använda sig av 10-10-tvätta-torka-metoden vilket bland annat innebär att tvåla och skölja av händerna så lång tid som det tar att räkna till tio i lagom takt.

4.2 Handhygien för barn

Exempel på när barn behöver tvätta händerna är:

- när händerna är smutsiga
- efter toalettbesök/blöjbyte
- före varje måltid, dukning och servering
- före medverkan vid bakning/matlagning. Om barn medverkar är det viktigt att detta sker i enlighet med livsmedelslagstiftningen.
- efter utevistelse
- efter att barnet snutit sig

Det är lämpligt att låta barnen tvätta händerna under vuxens uppsikt. På blöjbarn tvättas händerna efter blöjbyte.

4.3 Handtvätt för personal

Exempel på när personal behöver tvätta händerna är:

- efter toalettbesök
- efter blöjbyte och hjälp vid barns toalettbesök
- före varje måltid, dukning och servering
- före matlagning/bakning
- efter utevistelse
- efter att man snutit sig
- efter att man hjälpt ett barn att snyta sig
- efter hantering av smutstvätt

4.4 Handskar

Exempel på när engångshandskar behöver användas:

- vid blöjbyte
- vid kontakt med diarré, kräkningar och blod
- vid städning av hygienutrymmen, extra viktigt i samband med infektionsutbrott
- vid utbrott av smitta - epidemier

Händerna desinficeras med handsprit efter att handskar tagits av och slängts

4.5 Blöjbyte

Engångshandskar, engångsunderlägg, engångshanddukar och handsprit behöver finnas inom räckhåll.

- Blöjbytet utförs på skötbord med avtorkningsbar dyna (som tål desinfektionsmedel) och engångsunderlägg
- Handfat och rinnande vatten behöver finnas i skötrummet
- Vid blöjbytet används engångshandskar
- Barnen tvättas och torkas med engångstvättlappar
- Dynan torkas av med ytdesinfektion efter varje blöjbyte
- Blöjorna kastas i hink med lock som står oåtkomlig för barnen
- Handdesinfektion behöver utföras efter att skyddshandskar tagits av och slängts
- Skötbord inklusive tvättho behöver rengöras med rengöringsmedel varje dag

4.6 Städning

Städningens omfattning och tidsintervall dimensioneras utifrån en bedömning av verksamheten ur miljö- och hälsosynpunkt. Några generella hållpunkter:

- förskolelokaler behöver städas dagligen
- hygienutrymmen och andra särskilt belastade miljöer behöver städas dagligen eller flera gånger dagligen
- det är viktigt att städningen omfattar ytor som man ofta tar på med händerna, t.ex. handtag, lysknappar, tangentbord, spolknappar samt lättåtkomliga ytor som t.ex. golv, bord, bänkar, stolar och hyllor
- städrutinerna behöver också omfatta stoppade möbler och textilier som t.ex. gardiner, mattor, tavlor, madrasser och kuddar
- leksaker behöver tvättas/rengöras regelbundet
- storstädning behöver utföras återkommande under året och omfatta golv, inredning, högt belägna horisontella ytor, lampor, ventilationsdon, textilier och golvbrunnar
- städförrådet behöver städas regelbundet
- Vid utbrott av smitta kan det bli aktuellt att höja nivån på städningen

Städmetoder

Bästa städresultatet uppnås normalt med kemikaliesnåla torra och lätt fuktiga städmetoder. Vid val av städmetod är det viktigt att:

- ta hänsyn till inredningsmaterialet och olika ytors egenskaper och tålighet
- eftersträva metoder som binder damm effektivt
- följa tillverkarens anvisningar vid rengöring och underhåll av golv
- vid dammsugning, använda dammsugare med effektiva filter eller centraldammsugare.

Förvaring och hantering av städutrustning

Städutrustningen förvaras och hanteras bäst i ett låsbart frånluftsventilerat utrymme med tappställe för kallt och varmt vatten och utslagsvask. Då det i fuktig miljö finns risk för tillväxt och spridning av mikroorganismer är det viktigt att använd utrustning förvaras så att den kan torka och att utrymmets ytskikt är anpassat efter hur rummet används.

Moppgarner och torkdukar behöver tvättas i temperaturer över 60° för att minska risken för smittspridning via städutrustningen. Torkdukar och moppar behöver bytas med täta intervall. I hygienutrymmen är det viktigt att byta torkduk efter varje rum. Det är också viktigt att moppar och torkdukar som använts i hygienutrymmen inte används i andra rum i lokalen.

5 Metod och resultat

5.1 Metod

Tillsynsprojektet är ett samarbetsprojekt mellan NS Stadsbyggnad/Miljö och Socialstyrelsen om hygien och egenkontroll enligt miljöbalken. Intresset för att delta i projektet är stort. 221 kommuner har anmält sig. Miljöförvaltningar i landet som deltar i projektet väljer själva hur många förskolor som ska inspekteras. NS Stadsbyggnad/Miljö valde att besöka samtliga förskolor i Staffanstorps kommun.

Socialstyrelsen har tagit fram vägledningsmaterial som stöd för miljöförvaltningarnas tillsyn inom projektet. NS Stadsbyggnad/Miljö har inledningsvis läst in sig på Socialstyrelsens vägledningsmaterial innan tillsynsprojektet påbörjades. Innan tillsynen påbörjades har region Skånes smittskydds-enhet kontaktats för avstämning kring Socialstyrelsens vägledning om hygien i förskolor.

Sedan har förskolorna informerats per brev om vad tillsynsbesöket går ut på och bestämt tid för tillsynsbesök. Vid tillsynsbesöken har verksamhetsansvarig, förskolechef eller motsvarande intervjuats med hjälp av ett tillsynsformulär som Socialstyrelsen har tagit fram. Tillsynsformuläret innehåller frågor om egenkontrollen gällande hygien i förskolan. Tillsynsformulären har inte skickats ut till förskolorna i förväg. Efter varje tillsynsbesök har NS Stadsbyggnad/Miljö redovisat tillsynsresultaten till Socialstyrelsen i de uppgifter som samlats in med hjälp av tillsynsformuläret. Socialstyrelsen ska sedan göra en slutredovisning av inkomna uppgifter från landets förskolor som kommer att beskriva den nationella bilden av hur arbetet med hygienrutiner och egenkontroll fungerar på landets förskolor. I samband med tillsynsbesöken har NS Stadsbyggnad/Miljö rekommenderat förskolorna att ta del av Socialstyrelsens skrift *Smitta i förskolan – en kunskapsöversikt*.

NS Stadsbyggnad/Miljö har gjort bedömningen att det inte är givet att varje enskild avvikelse eller brist måste leda till krav på åtgärder. Några krav på åtgärder har inte ställts på någon förskoleverksamhet vid tillsynsbesöken utan enskilda avvikelser eller brister har lett till råd på förbättringar i övergripande ordalag. Allvarliga brister eller avvikelser som har lett till krav på åtgärder har inte uppmärksamats. NS Stadsbyggnad/Miljö avser att följa upp vid nästa inspektionstillfälle om förskolorna uppfyller kraven på hygienrutiner inom ramen för förskolornas egenkontroll. Denna uppföljning ingår inte i Socialstyrelsens nationella tillsynsprojekt.

5.2 Resultat

Totalt har 24 förskolor inspekterats i Staffanstorps kommun. I resultatsdelen tas översiktligt upp de olika brister som är vanligt förekommande.

I samband med tillsynen av förskolorna har det uppmärksammats att barnens händer inte brukar tvättas efter varje blöjbyte. Anledning till detta är att förskolorna inte ansett att handtvättning efter barnens blöjbyten varit nödvändig.

Engångshanddukar saknas på toaletterna för barnen i en del förskolor, istället används egna handdukar som hänger intill varandra. Förskolornas invändningar mot engångshanddukar är att det inte är praktiskt genomförbart att lära små barn att använda pappershanddukar på rätt sätt. En del har också valt bort engångshanddukar på grund av miljöskäl. De flesta förskolor använder dock engångshanddukar vid sjukdomsutbrott.

De flesta förskolor saknar skriftliga hygienrutiner. Förskolorna har ansett att det varit tillräckligt med muntliga rutiner eftersom det är självklart i vilka situationer man ska tvätta händerna.

I en del fall använder man inte alltid skyddshandskar vid blöjbyten.

Förskolepersonalen upplever att det är opersonligt att använda engångshandskar.

Det är inte alltid man utför handdesinfektion när man har tagit av skyddshandskar.

Engångsunderlägg används inte alltid vid blöjbyten. I de fall blöjorna är mättade med urin anser en del förskolor att det då inte behövs engångsunderlägg.

En del förskolor utför inte alltid desinfektion av skötbordsmadrassen efter varje blöjbyte. Istället har man ansett att användning av engångsunderlägg är tillräcklig skyddsåtgärd ur hygiensynpunkt.

Vissa förskolor städar hygienutrymmen varannan dag. Detta städintervall har ansetts tillräckligt.

Många förskolor har inte haft kunskap om att man bör tvätta händerna enligt 10-10-tvätta-torka-metoden.

NS Stadsbyggnad/Miljö har gjort en sammanfattande bedömning av om förskolorna uppfyller kravet på egenkontroll när det gäller hygien och smittskydd. På knappt hälften av förskolorna har det bedömts att verksamheternas arbete med egenkontroll av hygien och smittskydd motsvarar miljöbalkens krav.

6 Diskussion och slutsatser

6.1 Diskussion

NS Stadsbyggnad/Miljö anser att hygienrutiner i både privata och kommunala förskolor i Staffanstorp är goda. Det krävs dock förbättringar med hygienrutiner som hanteras i förskolornas egenkontroll. Projektet får anses vara början på en process som ska leda till bättre hygienrutiner på våra förskolor i Staffanstorps kommun.

Viktiga smittförebyggande faktorer som har betydelse är utevistelse, handhygien, blöjbytehanteringen och städning. Är barnen mer ute är sannolikheten större att de är friskare vilket kan bero på att avståndet och luftvolymen mellan barnen ökar vilket innebär att smittspridningen mellan barnen minskar. Bra handtvättsrutiner är viktiga för att kunna minska spridning av smitta mellan varandra och till mat, leksaker och annan inredning. Handdesinfektion är bra att ha nära till hands. Det är lämpligt att placera handspritflaskor på lättillgängliga ställen så att möjligheten till handdesinfektion finns.

Händerna bör torkas med papper. En förutsättning för att använda frottéhanddukar är att handdukarna har möjlighet att torka, inte hänger för tätt och tvättas regelbundet. Förskolorna har informerats om att handdukar bör ersättas med pappershanddukar för att motverka sjukdomsspridning inom förskolorna. Förskolorna har uppgett att det inte är praktiskt genomförbart med användning engångshanddukar samt av miljöskäl har man valt bort pappershanddukar vilket ska respekteras. NS Stadsbyggnad/Miljö har uppfattat att det inte är några praktiska problem med användning av engångshanddukar hos de förskolor som enbart använder dessa. NS Stadsbyggnad/Miljö anser att med hänsyn till den totala samhällsnyttan med minskad smitta, sjukdom och därmed minskad antibiotikaanvändning är fördelen med att använda pappershanddukar så stor att detta överväger miljönyttan.

Den främsta anledningen till att ha skriftliga hygienrutiner är att få till gemensamma bra rutiner om vid vilka situationer det är viktigt med en god hygien för all personal så att smittförebyggande insatser utförs på rätt sätt. I samband med tillsynsbesöken har NS Stadsbyggnad/Miljö lagt märke till att personalen gör på olika sätt inom samma avdelning trots muntliga gemensamma rutiner t.ex. att vissa använder engångsunderlägg vid blöjbyte medan andra inte gör det. Därför är det viktigt att ha skriftliga rutiner uppsatta i anslutning till hygienutrymmen så att all personal känner till hur de ska göra så att hygienrutinerna utförs på rätt sätt t.ex. att desinfektion utförs av skötbordet efter varje blöjbyte. I detta sammanhang är det också viktigt att ha skriftliga rutiner vid sjukdomsutbrott så att alla känner till vad som ska göras.

Det fortsatta egenkontrollarbetet med smittskydds- och hygienrutiner bör utgå från hur stor sjukfrånvaron är. Har en förskola låg sjukfrånvaro så indikerar detta att smittskydds- och hygienrutiner är godtagbara. Däremot om en förskola har en hög sjukfrånvaro så indikerar detta att smittskydds- och hygienrutiner bör ses över inom förskolans egenkontroll.

Smitta i förskolan – en kunskapsöversikt är en utmärkt skrift från Socialstyrelsen som bör finnas på alla förskolor.

6.2 Slutsats

Med utgångspunkt från Socialstyrelsens rekommendationer samt utifrån de brister som har uppmärksammats i förskolorna så drar NS Stadsbyggnad/Miljö slutsatsen att en del förskolor bör förbättra följande hygienrutiner:

- Barnens händer behöver alltid tvättas efter blöjbyten
- Engångshanddukar bör alltid användas får både barn och personal
- Skriftliga rutiner för handhygien och blöjbyten bör upprättas. Dessa rutiner bör vara uppsatta i anslutning till hygienutrymmen för att göra de känt hos all personal
- Personalen behöver alltid använda engångshandskar vid blöjbyten
- Handdesinfektion behöver alltid utföras efter att engångshandskar tagits av
- Engångsunderlägg behövs alltid användas vid blöjbyten
- Desinfektion av skötbordsytan behöver alltid utföras efter varje blöjbyte
- Hygienutrymmen behöver städas dagligen eller flera gånger dagligen
- Tvätta händerna enligt 10-10-tvätta-torka-metoden

**STAFFANSTORPS
KOMMUN**

**Staffanstorps kommun
NS Stadsbyggnad
Torget 1
245 80 STAFFANSTORP**

Tel: 046-25 11 00

Fax: 046- 25 14 25

Epost: miljo@staffanstorp.se

Hemsida: www.staffanstorp.se